

Nr 2 2020

Åarjelsaemien gærhkoepiaerie
Sørsamisk kirkeblad
Sydsamiskt kyrkblad

Elsa Laula kneblet

Side 2

Maajeööhpehtimmie

Bielie 6

Psykisk helse blant unge samer

Side 13

Att sätta ont

Sid 16

Samiskt kulturpris till Henrik Barruk

Sid 17

Uppgörelse med historiska kränkningar

Statens övergrepp ska nu utredas

I juni 2017 beslöt Stortinget i Norge att tillsätta en sannings- och försoningskommission för både samer och kväner för att utreda följderna av förnorskningspolitiken. I Sverige kommer samer och tornedalingar, kväner och lantalaiset att ha skilda sanningskommissioner. Gemensamt för tornedalingar, kväner och lantalaiset är att de alla har eller har haft meänkieli/kvänska som språk.

Tornedalingar, kväner och lantalaiset var precis som samerna bosatta i Sverige långt före den nuvarande svenska statsbildningen. Såväl staten som den svenska kyrkan har genom

tiderna varit delaktiga i att på olika sätt undertrycka minoriteten, dess språk och dess kultur.

I mars 2020 beslutade regeringen att tillsätta en kommitté i form av en sannings- och försoningskommission för att granska kränkningar och övergrepp mot tornedalingar, kväner och lantalaiset. Kommittén ska utreda den assimileringspolitik som bedrevs av svenska staten under 1800- och 1900-talen samt verka för att minoritetens historiska erfarenheter synliggörs.

Syftet är att bidra till att ge minoriteten en kollektiv upprättelse, främja försoning och motverka att något liknande händer i framtiden.

LISBETH HOTTI

Er Elsa Laula og hennes sak nå kneblet og bundet?

FOTO: KRISTIAN RØDVAND/VEFSNNO

Elsa Laula kneblet

Statuen av Elsa Laula Renberg i Mosjøen ble surret inn i lasso og kneblet. Det er ikke offentlig kjent hvem som stod for denne aksjonen, men ifølge nettavisen VefsnNo var aksjonen godkjent av både kunstneren og Elsa Laula Renbergs familie.

Aksjonen ble utført natt til frigjøringsdagen 8. mai, og skjedde

i sammenhengen med utbyggingen av Øyfjellet vindkraftverk. Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt har flyttleier i området som blir berørt av utbyggingen. Vindkraftverket er uønsket av flere og 3. juni stengte aksjonister anleggsveien for utbyggingene.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Hindringer for reinens flyttleier

I Øyfjellet i Vefsn kommune i Nordland starta arbeidet med veganlegget til vindkraftanlegget opp i april. Dette medførte utfordringer for vårflyttinga i Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt. Litt lenger sør på Helgeland har vegbygging også skapt utfordringer for flyttleier til nabolikdistriktet, Voengel-Njaarke reinbeitedistrikt. Der har man nå etter samtale med fylkesmannen og utbygger kommet fram til en løsning som ble godkjent av i Landbruks- og matdepartementet (LMD).

Flyttleier har sterkt juridisk vern i reindrifftslovens §22 som sier at Reindrifftsens flyttleier må ikke

stenges, men Kongen kan samtykke i omlegging av flyttleier og i åpning av nye flyttleier når berettigede interesser gir grunn til det. Loven gir ikke et absolutt vern av reindrifftsområder og flyttleier, men det er kun departementet ved statsråden, som Kongens utøvende myndighet, som kan oppheve et slikt vern og fastsette enringer.

LMDS ROLLE

Avdelingsleder ved LMD Morten Floor sier at fylkesmannen som reindrifftsmyndighet er den som i første omgang ser til at dette vernet blir overholdt.

– Videre kan fylkesmannen kontakte vårt departement for vurdering. Også andre departement kan henvende seg til oss

for vurdering av saker som kan påvirke reindriffts areal og flyttleier. Vi kan få henvendelser fra mange ulike instanser, sier Floor.

ØYFJELLSAKEN

En svært aktuell sak nå er utbyggingen i Øyfjellet. I konsesjonsvilkårene for vindkraftutbyggingen er flyttleier nevnt. Siden det ikke er oppnådd noen avtale mellom utbygger og reinbeitedistriktet, bestemte NVE som har gitt konsesjon til byggingen at anleggsarbeidet måtte stoppe opp fire uker fra midten av april til midten av mai for vårflyttinga. Vedtaket ble påklaget av til utbygger til Olje- og energidepartementet (OED) som gav utbygger medhold i klagen og gjorde endringer i vedtaket.

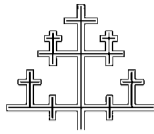
Ble LMD kontaktet i forbindelse med oppstarten av utbyggingen?

– Vi ble ikke kontaktet for OED endret på NVE sitt vedtak om stans i anleggsarbeidet. I ettertid er det etablert kontakt som foregår på politisk nivå, sier Floor.

OEDS ARBEID

I sitt endringsvedtak viste OED til utbyggers økonomiske tap ved utsettelse. Det ble ikke vist til reindriftsfaglige vurderinger. Vi har også henvendt oss til OED for kommentarer til deres arbeidsrutiner generelt og Øyfjellsaken spesielt, men fikk ikke svar på dette før bladet gikk i trykken.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Fortvilelse i fjellet

"Tjaaaaa - hva skal man si. Ingen tror vel det er tilfeldig at binner legger seg i hi mitt i reinens kalvingsland, for så å komme ut med unger når de nyfødte reinkalvene er som mest sårbare. Dette er ei binne med en årsunge. Vi har også ei binne med to fjorårsunger i reinflokken vår."

Slik innleier fotograf og rein-driftsutøver i Tjåhkere sįjte Aina Bye eit innlegg på si nettside ainaturfoto.no. Ho har teke fine bilete av bjørnane – binne og ungar – men kjenner på uroa og vanskane med bjørn og andre rovdyr. Ho skriv vidare: "... reinkalvene blir jaga av bjørn, jerv og kongeørn. Vi finner i heldigste fall rester av de drepte kalvene."

VERNAR BARNA

Litt lengre nord i Byrkije sįjte fortel Ragnhild Sparrok Larsen

"Fleire har delt opplevinga av å driva rovdyrføring. Det er ei vond oppleving med tanke på dyra ein har i flokken, og det er vanskeleg med tanke på å forvalta ein reinflokk og ha eit utbyte av arbeidet.

at dei må spara dei yngste barna frå å sjå alle kadavera etter rovdyra sitt virke. "– Det gjør vondt i sjelen når du ser reinsimla springe rundt den døde kalven sin og forsøker vekke den," fortel ho til nrk.no.

BRUTALE SCENER

Det er Aina Bye sitt bjørnebilede vi har på framsida av Daerpies Dierie. Det er eit dyr som er kjent og høyrer med samisk (og norsk/svensk) kultur og natur. Men det er grunn til å spørja

om forvaltninga. Det er mange bilder vi ikkje trykker i bladet. Bilder av kalvar utan hovud, samlingar av drepne kalvar eller sundrevne reinkadaver. Slike bilete blir tildels delt på sosiale medier og dei finst i Noreg hjå Statens naturoppsyn for å kunne vurdere tap og erstatning. Slike bilete fortel om den kanskje hardaste delen av det å vera rein-driftsutøvar. Det er ei psykisk belastning som kjem i tillegg til eit hardt fysisk og tidkrevjande arbeid som til tider går døgnet

rundt. Fleire har delt opplevinga av å driva rovdyrføring. Det er ei vond oppleving med tanke på dyra ein har i flokken, og det er vanskeleg med tanke på å forvalta ein reinflokk og ha eit utbyte av arbeidet.

BETRE FORVALTNING

Aina Bye avsluttar sitt innlegg slik: "I vårt land har rovdyrene prioritet foran reinen vår. Det kjennes meningsløst å drive med en av verdens beste matproduksjoner når så mye går til rovdyra!" Reindrift er og skal vera meingsfullt, både som kultur og som næringsveg. Det er å oppfordra myndigheter til å lytta til reindriften – og andre beitenæringar – så det blir slik gjennom ein betre praksis i rovviltforvaltninga.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Arrangement på vent – og på nett

I denne utgaven av Daerpies Dierie er det svært få arrangement vi kan fortelle fra.

Pandemien har forandret måten vi kan være sammen på. Alt av arrangementer har fram til nylig blitt avlyst eller utsatt. Det rammer på en spesiell måte i våre områder.

For mange er nettopp det komme sammen svært viktig. Der kan man drøfte saker som opptar det samiske samfunnet, og som man ikke like lett kan ta opp hver på sitt sted. Det er godt å være flere sammen, i tillegg til det å møte kjente og prate om løst og fast.

I bladet kan man lese om

samisk konfirmantleir i Sverige som er utsatt. I Norge måtte Samisk kirkeråd avlyse sin allsamiske leir i mars.

Saemien Åålmege planlegger per i dag å gjennomføre sin leir for konfirmantene i august, men uten å kunne ha en avsluttende konfirmasjonsfeiring. Ellers blir det en spennende høst. Spennende i forhold til hvordan pandemien utvikler seg, og spennende i forhold til hvordan – og hvor mange – arrangement blir avholdt til høsten. Det kan bli en travel høst og vi skal ta igjen alt som er utsatt! Men mye har også forgått på internett. Mange har fått innføring i nett-møter

og sett mulighetene der. Men også større møter og konferanser – "webinar" - har blitt gjennomført.

Fordelen med webinar er at de er tilgjengelige uavhengig av hvor man befinner seg. Som regel blir de også liggende tilgjengelig i lengre tid framover. Vi må uansett forholde oss til situasjonen som den er og gripe de (nye) mulighetene som åpner seg. Og så gleder vi oss til å sitte sammen med en kaffekopp – også nærmere enn 1 meter.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Distribusjonsproblemer i Norge

Vi må beklage at årets første utgave av Daerpies Dierie ikke nådde fram til våre norske abonnenter. Utgivelse av bladets skjedde like etter av Norge vart stengt ned på grunn av pandemien, og det kan ha vært forklaringen på at distribusjonen stoppet opp et sted mellom trykkeriet i Sverige og postverket i Norge.

Vi får derfor en dobbel utsendelse denne gangen til norske adresser med både nr. 1 og nr. 2 i samme forsendelse.

RED. DD

Samiska vinjetter i Daerpies Dierie

Första sidan:

Orre saernieh: Nyheter
Gieries lohkih!: Kära läsare!
Noere almetjh: Barn, ungdom
Guvvie: Porträtt
Doen jįh daan bijre: Lite av varje
Guktie ussjedem: Hur jag tänker

Åssjalommesh: Tankar, andakt
Gie jįh gusnie årroeminie: Vem och var
Kultuvre: Kultur

En binne med årsgammel bjørnunge har hi midt i reinbeitedistriktet.

FOTO: AINA BYE

Samiska rådets uppdrag har förändrats

Samiska rådet har funnits sedan 1996. Idag utses rådets ledamöter av Kyrkostyrelsen efter förslag från Luleå och Härnösands stift, Sametinget, Sámi Nuorra, Kyrkostyrelsen och Biskopsmötet. Som rådgivande organ till Kyrkostyrelsen på nationell nivå har rådets uppdrag förändrats med åren. Här berättar ordförande Ingrid Inga om det mångfacetterade engagemang rådet har i Svenska kyrkan.

Rådets verksamhet och uppdrag är både brett och mångfacetterat. Rådet medverkar idag i Svenska kyrkans arbete med samhällsaktuella frågor som rör det samiska folket t ex konsekvenserna av klimatförändringar för rennäringen och samiska näringar, skogscertifieringsfrågor, rättsfrågor ur ett urfolksperspektiv, ILO-konvention 169 och inte minst i arbetet med att öka kunskapen och förståelsen för samisk teologi och andlighet, översättningar av kyrkliga böcker till samiska språket, samisk konfirmation, samiska kyrkodagar, utdelning av kulturpris, verksamhets- och ekonomiska frågor.

VITBÖCKERNA

En av de mest angelägna frågorna som Samiska rådet är och har varit delaktigt i under senare år är framtagandet av Vitböckerna – en vetenskaplig antologi om Svenska kyrkans historiska relation med det samiska folket.

Ärkebiskop Antje Jackelén säger i förordet till Vitböckerna: *"Under lång tid kunde eller ville vi inte förstå, se eller höra de samiska historierna och minnena av det förflutna. Det gör ont att ta in att kyrkan inte agerat gott utan har bidragit till och legitimerat förtryck och på det viset vållat lidande. När vi har svikit det samiska folket har vi också svikit oss själva och Gud".*

För mig som ordförande i Samiska rådet är det angeläget att den mörka kunskapen som

kommit fram i Vitböckerna startar en intern process inom Svenska kyrkan i syfte att en gång för alla göra upp med de mekanismer och strukturer som funnits bakom det samlade förtrycket som utövats mot samerna av både staten/kyrkan.

Samiska rådet har också varit delaktigt i framtagande av Nomadskoleboken i vilken enskilda samer berättar om vilka konsekvenser kyrkans förtryck har haft för enskilda samer ända fram till idag.

Samiska rådet har härutöver initierat ett flertal samiska kärnfrågor tillsammans med Kyrkostyrelsen i syfte att förbättra relationerna mellan det samiska folket och Svenska kyrkan.

SAMISKT KYRKOLIV

Samiskt kyrkoliv är mer än gudstjänster och kyrkliga handlingar. Även Svenska kyrkans diakonala arbete, barn- och ungdomsarbete och självårdsarbetet är viktiga delar i samiskt kyrkoliv. Här kan inte nog poängteras vikten av att samiska språket används särskilt bland äldre samer men även i barn- och ungdomsverksamhet.

En förutsättning för samiskt kyrkoliv är att kyrkliga böcker finns på de olika samiska språken. Det finns i dag en psalmbok på lulesamiska och i höst kommer en psalmbok på nord-samiska. En psalmbok på syd-samiska kommer att publiceras under 2021.

Bibeln finns sedan 2019 i sin helhet översatt till nordsamiska. Översättningen av bibel till lule- och sydsamiska pågår. Delar av Kyrkohandboken finns nu översatt till nord-, lule och sydsamiska språket. Andra viktiga markörer för den samiska närvaron i Svenska kyrkan är att kyrkan är lyhörd för samiska önskemål vid dop, konfirmation, vigsel, begravningar, för samisk jojk/musik och samiska kyrkliga traditioner inom Svenska kyrkan. Samiska rådet tycker

att det är viktigt att tydligt visa den samiska närvaron i våra kyrkor i Sverige, bland annat genom samiska konstnärliga utsmyckningar utförda av samiska konstnärer och hantverkare.

Idag finns det i Härnösands domkyrka ett samiskt altare i Mariakapellet.

I närheten av altaret finns också biskopens stav utställd, den har ett tydligt samiskt formspråk. Både altaret och staven är tillverkade av samiska hantverkare. Samiska rådet vill se att det kommer fler samiska konstnärliga utsmyckningar i domkyrkor och kyrkor i Sápmi samt i övriga Sverige.

UTBILDNING

Inom en inte avlägsen framtid kommer alla kyrkliga böckerna vara översatta till de tre största samiska språken. Frågan som då oundvikligen uppstår är "Finns det präster, diakoner och annan kyrklig personal som kommer att använda sig av de till samiska översatta kyrkliga böckerna?"

Från Samiska rådet sida har vi kunnat konstatera att om samiskt kyrkoliv ska kunna utvecklas är det angeläget att berörda stift som ansvarar för utbildning aktivt medverkar till att rekrytera samer till utbildning av präster, diakoner och annan församlingspersonal. Samiska rådet har också föreslagit att Svenska kyrkan utformar riktade insatser för få samer att påbörja sådana utbildningar.

TEOLOGI OCH ANDLIGHET

Naturligtvis finns det en samisk teologi och samisk andlighet. För att förstå samisk teologi och samisk andlighet är det nödvändigt att kunna förstå vad begreppet samisk kultur innebär för oss samer och att sätta in detta i ett kontext om samisk andlighet och teologi.

Samisk kultur skiljer sig från majoritetssamhällets begrepp av kultur. I samisk kontext omfattar samisk kultur både kultur, kulturarv och kultur-

miljö. Framförallt är det viktigt att förstå att det samiska levnadssättet och livsbetingelserna är knutet till land och vatten och naturresurser och renen som förutsättningar för det samiska folkets livsstil. Även den samiska teologin och samiska andligheten är knutet till det samiska förhållningssättet till naturen och renen.

Kyrkostyrelsen har på initiativ från Samiska rådet gett Teologiska kommittén inom Svenska kyrkan ett uppdrag att påbörja ett arbete om samisk andlighet och teologi.

KONFIRMATIONSLÄGRET

Samiska konfirmationslägret är ett av Sápmis största samiska mötesplatser för samiska konfirmander och familjer. Konfirmationsundervisningen är också ett av de få tillfällen där samisk andlighet och samisk teologi dryftas och synliggörs. På senare tid har också konfirmationslägret och blivit en viktig pusselbit i Svenska kyrkans önskan om försoning med det samiska folket.

Därför har Samiska rådet framfört krav till Kyrkostyrelsen att de ekonomiska förutsättningarna för det årliga genomförandet av Samiska konfirmationslägret måste säkerställas.

KVARLEVOR OCH ÅTERBÖRDANDE

Idag finns samiska kvarlevor förvarade vid 11 statliga museer, universitet och Karolinska institutet. I likhet med Ärkebiskop Antje Jackelén anser Samiska rådet att det är ovärdigt att samiska kvarlevor som samlats in av rasbiologer och andra fortfarande ligger kvar på institutionerna. Därför har Svenska kyrkan genomfört två rundabordsamtal med alla berörda aktörer för att tillmötesgå det samiska folkets begäran om repatriering av alla samiska kvarlevor.

SKOGSCERTIFIERING

Alla stift utom Luleå och Härnösands stift har anslutit sig till

Ingrid Inga.

FOTO: MARIE BIRKL

det skogscertifieringssystem som kräver samråd med urfolk/rennäringen. Övriga stift i Svenska kyrkan är anslutna till ett skogscertifieringssystem som heter FSC, eller till både FSC och till det konkurrerande systemet PEFC. Skillnaden mellan systemen är att FSC kräver att skogsägare ska samråda med urfolk. Sådana krav ställer inte PEFC

I Svenska kyrkans utredning «Samernas rätt att bruka Svenska kyrkans mark - en studie av nationell och internationell rätt» av Marie B Hagsgård konstaterar utredaren att för Svenska kyrkans del berör en tillämpning av ILO-konventionens bestämmelser den del av kyrkans mark i Härnösands- och Luleå- och Västerås stift som ligger inom renskötselområdet.

Utredarens slutsats är att Svenska kyrkan kan som markägare välja att direkt tillämpa internationell rätt i sin markanvändning.

Samiska rådet har därför tagit

initiativ till att Kyrkostyrelsens arbetsutskott arbetar för att även Luleå och Härnösands stift ansluter sig till skogscertifieringssystemet FSC. Kyrkostyrelsen har gett generalsekretären i uppdrag att se över anslutningen till FSC.

RÅDETS FRAMTIDA ROLL

Enligt internationell urfolkrätt anges rätten till självbestämmande som grundläggande princip- vilken slås fast i artikel 3 i urfolksdeklarationen. Att skydda rätten för urfolk att själva få bestämma över politisk status och att fritt få driva sin ekonomiska, sociala och kulturella utveckling är viktigt mot bakgrund av att just dessa möjligheter historiskt sätt fråntagits urfolk världen över.

Med detta som bakgrund har Samiska rådet tagit initiativ till är att se över Samiska rådets framtida roll och status inom Svenska kyrkan. Kyrkostyrelsens arbetsutskott har framfört

önskemål om att Samiska rådet återkommer med en fördjupad begäran om motivering för ev framtida ställningstagande.

SAMISKA KYRKODAGAR 2021

Samiska råden i Sverige, Norge och Finland har beslutat att de samiska kyrkodagarna ska hållas i Ánar/Enare i juni 2021.

Som jag inledningsvis nämnde är Samiska rådets uppdrag och

verksamhet både brett och mångfacetterat. Rådets ledamöter är representerade i olika arbetsgrupper och bidrar till att öka förståelsen för och kunskaper om samiska folket och dess förutsättningar inom Svenska kyrkan.

INGRID INGA
ordförande för Samiska rådet i Svenska kyrkan

ETT FINT MINNE FRÅN DOPET

Härnösands stift ger en dopgåva i form av ett halssmycke till de samer som döps i stiftet. Kontakta din församling för mer information.

Svenska kyrkan
HÄRNÖSANDS STIFT

Maajeööhpehtimmie jih mov åssjalommes dan bijre

Buerie biejjie! Mov nomme Jenny-Krihke Dragsten Bendiksen, manne leam 19 jaepien båeries. Daelie tjoerem maajeööhpehtimmiem utnedh. Manne sijhtem dijjesse tjaeledh guktie manne ussjedeminie ööhpehtimmien bijre.

VARKI GAPTJELIDH

Njoktjen 12. biejjien reerenassem nænnoesti gaajhkide skuvlide. Dellie skuvlh Nöörjesne edtjeh gaptjedh. Don biejjien manne tentamenem daaorengieline tjeelim. Tsåahka 12 mijjen lohkehtæjja klaassetjiehtjelasse tjaangi jih mijjese jeehiti: "Mijjeh libie sjïere bëvnesem åådtjeme. Reerenasse lea aadtjehg pressekonferanssem åtneme. Reerenassen almetjh jiehtieh dah sijhtieh gaajhkide skuvlide koronavirusen gielhtie gaptjelidh. Mijjeh ibie daejrieh mij heannede juktie daate voestes aejkien dåaran minngelen reerenasse lea nænnoestamme skuvlh edtjeh gaptjedh". Dan biejjien raejeste mijjeh libie maajeööhpehtimmie åtneme.

VÆJKELE LOHKEHTÆJJAH

Manne leam minngemes jaepien Plassjen jaarhkeskuvlesne lohkeme jih tuhtjem hijven maajeööhpehtimmiem utnedh, mohte aaj ånnetje geerve. Manne tuhtjem mijjen lohkehtæjjah joekoen væjkele orreme orre vuekiem soejkesjidh jih lohkehtidh. Mijjen skuvlesne ovmessie ööhpehtimmie-sijjeh provhkebe. Mijjen leah Canvas jih Skype. Gåabpatjahkh buerie ööhpehtimmie-sijjeh juktie mijjen lohkehtæjjah maehtieh videovegaskestallemem lohkehtæmman provhkedh. Mijjen lohkehtæjjah aaj væjkele mijjine gaskestalledh jih mijjeh maechtebe dejtie

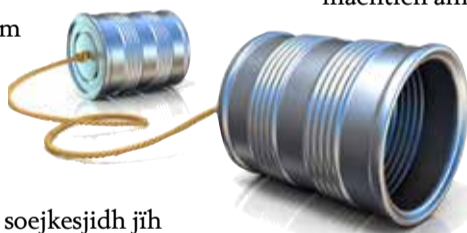

FOTO: PRIVAT

ringkedh mejtie sijhtebe maam akt gihtjedh.

Aaj tuhtjem ånnetje geerve orreme oktegh lohkedh jih lieredh. Daelie tjoerebe mijjeh learohkh jïjtjh soejkesjidh. Mijjen sïejhme skuvlebiejjie lea tsåahka 8-15, mohte daelie ij gie munnjen jiehtieh tjoerem tsåahka 8 tjuedtjelidh jih aelkedh lohkedh. Naan aejkien mov lea maajeööhpehtimmie tsåahka 8 jih dellie tjoerem daam ööhpehtimmiem dåeriedidh. Ij leah gellie lohkehtæjjah mah sijhtieh tsåahka 8 tjuedtjelidh jih lohkehtidh. Juktie daelie mijjen lohkehtæjjah aaj maehtieh ånnetje jïjtjh veeljedh gæssie dah sijhtieh maajeööhpehtimmiem utnedh. Naan aejkien ibie maajeööhpehtimmiem utnieh, mohte tjoerebe jïjtjh lohkedh jih gyjhtelassh vaestiedidh. Mijjen aaj leah ovmessie aejkieriegh gæssie tjoerebe tekstide lohkehtæjjide seedtedh. Naan aejkien tuhtjem ånnetje geerve soejkesjidh maam tjoerem voestegh darjodh.

MAAJEÖÖHPEHTIMMIE GIËLINE

Manne maajeööhpehtimmie aerebe

åtneme gosse manne åarjelsaemiengielem noereskuvlesne lohkim. Manne onterdem learohkh mah maajeööhpehtimmiem aerebe åtneme kaanne jïenebh liereme. Gellie åarjelsaemien learohkh maajeööhpehtimmiem åadtjoeh juktie vaenie lohkehtæjjah mah åarjelsaemiengielem lohkehtieh. Dannasinie ussjedem gellie learohkh mah maajeööhpehtimmiem aerebe åtneme åarjelsaemiengielem lieredh aaj buektiehtieh ööhpehtimmiem gåetesne daelie utnedh gosse gaajhkh skuvlh leah leeseldahkesne.

BÅÅSTEDE SKUVLESE

Manne tuhtjem hijven gåetesne årrodh jih ööhpehtimmiem gåetesne utnedh. Onterdem bööremes skuvlesne årrodh. Tuhtjem bööremes mov lohkehtæjjide skuvlesne soptsestidh jih gaavnesjidh. Suehpeden 7. biejjien, reerenasse nænnoesti gaajhkide skuvlide vihth rïhpestidh jih bæitje vâhkoen åadtjoebe bååstede skuvlese bætedh. Medtie göökte askh libie ööhpehtimmiem gåetesne åtneme. Gellie learohkh, eejhtegh jih lohkehtæjjah ussjedieh göökte askh lea guhkies boelhke maajeööhpehtimmiem utnedh. Mohte saetniesvoete lea gellie åarjelsaemien learohkh tjuerieh maajeööhpehtimmiem gellie jaepiej utnedh.

EADTJHKE LEAROHKH

Dannasinie tuhtjem mijjeh joekoen aavrehke orreme juktie ibie tjoerh maajeööhpehtimmiem abpe jaepiem utnedh, goh gellie learohkh tjuerieh. Göökte askh ij leah dan soe guhkien jis ussjedibie man gellie jaepieh naakenh åarjelsaemien maanah jih noerh tjuerieh maajeööhpehtimmiem utnedh.

JENNY-KRIHKE
DRAGSTEN BENDIKSEN

Sammendrag

Mine tanker om fjernundervisning

12. mars fikk vi beskjed om at regjeringen hadde stengt alle skolene i Norge. Fra den dagen har vi hatt digital undervisning, også kalt hjemmeskole eller fjernundervisning. Det har gått fint å ha fjernundervisning, ettersom vi på skolen bruker digitale plattformen å kommunisere på. Samtidig synes jeg det er mye bedre å være på skolen å ha

undervisning, mye pga. det sosiale i tillegg til kontakten med lærerne. Jeg tenker også at elever med samiskundervisning gjennom fjernundervisning kanskje er bedre rustet og har en slags ekstra kompetanse angående den hjemmeundervisningen vi har nå. Det har kommet fram at mange foreldre, lærere og elever synes at to måne-

der med fjernundervisning har vart lenge og at vi snarest trenger å få elevene tilbake på skolene. Jeg mener at vi er heldige som bare har hatt hjemmeskole i 2 måneder. Dette på grunn av at mange samiskelever må ha fjernundervisning i flere år, og at vi bør være takknemlige for at vi kan gå på skolen og ha fagene vi har.

Årets konfirmation skjuts opp til jullovet

Lägerchef Nils-Johan Labba hoppas att konfirmander og foraldrar uppskattar att årets läger genomförs, om än på ett nytt sätt. – Det sämsta beslut vi kan tvingas ta skulle vara att ställa in konfirmandlägret helt, säger Nils-Johan Labba. FOTO: FOTO: ELLEN BERIT DALBAKK

Coronapandemin har gjort det omöjligt att genomföra årets samiska konfirmandläger i Sverige enligt de ursprungliga planerna. I stället erbjuds ungdomarna ett nytt koncept för sin konfirmation.

– Alla som vill ska få chans att konfirmera sig, säger lägerchef Nils-Johan Labba.

Till årets konfirmandläger hade 58 ungdomar anmälts. Tillsammans med de unga konfirmandledarna och de vuxna ledarna innebar det att lägerledningen planerade för att ta emot cirka 90 personer under två sommarveckor. Coronapandemin med restriktionerna för stora samlings, längre resor och möten med människor från olika delar av landet gjorde detta omöjligt.

Lösningen som mejslats fram under våren innebär att konfirmanderna delas upp i mindre grupper som samlas på fyra olika platser, geografiskt valda utifrån närhet till deras bostadsorter. Grupperna samlas under en långhelg i oktober.

KONFIRMATION I JANUARI

Resten av lägret genomförs under jullovet og då är förhoppningen att alla fyra grupper ska kunna samlas på Edelviks Folkhögskola som vanligt, nu

med gemensamt nyårsfirande. Tanken är också att föräldrarna ska vara med på konfirmationsdagen i Burträsk kyrka den 6 januari.

– Vi vill att föräldrarna ska kunna vara en del av ungdomarnas konfirmation. Men naturligtvis är vi medvetna om risken att gränsen för hur många personer som får samlas kan finnas kvar. Då får vi lösa det på något sätt, säger Nils-Johan Labba.

INTE MÖJLIGT VÄNTA

Att skjuta opp läger og konfirmation till nästa sommar har inte varit ett alternativ.

– Det skulle innebära runt 120 ungdomar, med både årets og nästa års konfirmander tillsammans. Det skulle helt enkelt inte vara genomförbart. Det är så många olika saker som måste vägas in, men framför allt skulle det vara jättesvårt att få fram så många ledare som krävs og det skulle bli omöjligt med lokaler, säger Nils-Johan Labba.

Luleå stift är huvudansvarig för det samiska konfirmandlägret i Sverige. I styrgruppen för lägret finns även Härnösands stift, kyrkokansliet og Samiska rådet i Svenska kyrkan.

KAJSA ÅSLIN

Frost 2 i bokform på samisk

Filmene Frost og Frost 2 har fått et stort publikum over hele verden. I Frost 2 er elementer fra samisk miljø tydelig med i en historie utviklet av Disney i samarbeid med ressursgruppen "Verddet", etablert av de nordiske sametingene.

En bok med handling fra filmen er nå utgitt både på nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk av Egmont forlag, som står for alle Disney-bøker i Norge. Oversetterne Berit Margrethe Oskal,

Heidi Birgitta Andersen og Ellen Bull Jonassen har levert på hvert sitt språk. Trøndelag fylkeskommune har finansiert oversettelsene med støtte fra Sametinget.

UNGDOMSBOK PÅ SØRSAMISK

Laila Stiens korte ungdomsbok "Ei jente på scooteren" fra 1999 kommer i sørsamisk oversettelse. Laara gleder seg til vårflytting med reinen, men tenker like mye på søte Elin i klassen. Åse Klemensson fra Namsskogan har oversatt boka til "Laara jñh

Disneys film Frost 2 kommer i bokform.

skovterenñeje" - "Laara og scootertjenta". Boka gis ut av Gielem nastedh på Snåsa.

... OG PÅ LULESAMISK

En legende fra den nordvestame-

rikanske urbefolkningen utgis på lulesamisk denne uka. "Frog Girl" av Paul Owen Lewis handler om en ung jente som må ut på et farlig oppdrag for å beskytte landsbyen sin. Den unge studenten Ole-Fredrik Vándar debutterer som oversetter, og boka heter "Tsuobbunejtsusj" på lulesamisk. Den utgis av Árran lulesamisk senter i samarbeid med Trøndelag fylkesbibliotek.

KILDE: PRM TRØNDELAG FYLKESKOMMUNE

Cecilia Persson, dramatiker:

”Teater är ett språk - från hjärta till hjärta”

Cecilia Persson är dramatikern som tror på teaterns terapeutiska kraft och konflikten som drivkraft i framförandet av en berättelse. Nu har hon arbetat som ledare för Åarjelhsaemien Teatere i Mo i Rana i över sex år. Men hemma är nog alltid fjällbyn Hosjöbotten mitt i Tossåsens sameby.

I början av maj när den här intervjun görs är teatern stängd och den planerade föreställningen med premiär i juni är skjuten på framtiden. Men coronapandemin har inte gjort Cecilia sysslös. Genom sin sambo är Cecilia aktiv i Jillien Njaarke sameby. Nu har hon precis kommit tillbaka från fjället där vårens kalvning pågår. I år är kalvning kraftigt störd av omfattande vägbyggen och en planerad mycket omfattande vindkraftpark i området.

– Øyfjellets vindkraftpark går rakt genom renbetesland och vi upplever oss jagade ner från fjället. De låtsas som att samerna inte existerar här, säger Cecilia Persson.

Hon är engagerad i rörelsen som vill resa motstånd mot vindkraftutbyggnaden i Norge. Temat tas också upp i föreställningen *Giertine* – vem äger vinden? som har premiär i september, ett samarbete med Nordland Teatre.

TEATERNS KÄRNA

För Cecilia i det självklart att teater ska byggas på konflikt.

– Det är teaterns kärna. Det måste finnas en rejäl konflikt i en historia för att man ska komma framåt, för att det ska bli rörelse, säger hon.

Hon räds inte svåra ämnen. Den föreställning som skulle haft premiär nu i juni berättar om ett annat verkligt – och

Fakta

Cecilia Persson, 55 år

Ledare för Åarjelhsaemien Teatere sedan 2014.

Utbildad vid Umeå

universitet

där hon läst

en master-

examen i

Drama, teater,

film och Samisk

kultur. Har även gått en kurs i

att skriva dramatik vid Nordens

Folkhögskola, Biskops Arnö och

läst journalistik vid Mittuniversitetet.

Bosatt i Trofors, söder om Mo

i Rana. Rötterna finns i Hosjö-

botten i Tossåsens sameby, Åre

kommun.

mycket svårt – skeende. Den handlar om Tysfjordsaken som avslöjades 2016 när elva kvinnor och män gick ut i media och berättade om systematiska våldtäkter mot barn och vuxna, övergrepp som pågått i flera generationer i samisk och laestadiansk miljö i det mindre samhället.

I föreställningen berättar en ung kvinna om sin uppväxt i Tysfjord, i ett hem med missbruk och övergrepp.

– Jag hoppas kunna ge exempel på hur teatern kan ha en terapeutisk funktion. Det är hennes historia och röst, hon berättar

om sin barndom och förhållandet till den menighet hon växt upp i. Jag har hjälpt till med dramatiseringen, säger Cecilia Persson.

EN DUBBELHET

Sin egen uppväxt beskriver Cecilia som att hon har levt i två världar, med en slags dubbelhet. I dag ser hon det som en rikedom.

De två världarna kommer av föräldrarnas så olika bakgrunder. Pappan var sydsame från den lilla jämtländska fjällbyn Hosjöbotten i väglöst land. Som yngst i syskonskaran fick han åka Stockholm för att studera. Mamman växte upp i en högborgerlig familj i Östpreussen, flydde den ryska fronten under andra världskriget och kom så småningom till Sverige. De möttes som två främmande fåglar i köket på en folkhögskola, stor kärlek uppstod och det unga paret flyttade från Stockholm till pappans fjällby.

– Efter kriget och upplevelsorna som flykting upplevde hon det som hon fick en ny familj hos samerna, säger Cecilia Persson.

PAPPAN EN PIONJÄR

Cecilias pappa kom att arbeta som diakon för Evangeliska fosterlandsstiftelsen (EFS), hans kall var det sociala arbetet bland samer. Cecilia beskriver det som ett pionjärarbete.

– Det var ett stort och banbry-

tande arbete som pågick i det tysta, som socialarbetare arbetade han ju under sekretess.

Det var först för två år sedan när hennes pappa dött som Cecilia fullt ut insåg vad hans arbete inneburit.

– Jag började läsa hans dagböcker, där beskrevs en verklighet som vi andra inte haft inblick i. Det var gripande berättelser och jag var ganska uppriven efter att ha läst dem, berättar hon.

Genom pappans arbete kom familjen att flytta från Hosjöbotten, de bodde en period i Kiruna och sedan i Östersund. Men de vistades mycket i fjällbyn ändå. Det var där tryggheten fanns. Det är där Cecilias rötter fortfarande är stadigt fästa.

KRISTEN UPPVÄXT

Tryggheten kom från gemenskapen och solidariteten mellan samerna i byn. Trygghet kom också från den kristna miljön med söndagskola och aftonbön. Såväl hemmet som byn präglades av aktivt troende människor.

– Det var inget påträngande, inget dogmatiskt eller dömande. Det handlade mycket om rätt och fel, människors lika värde. För mig handlar kristendomen om kärlek och rättvisa, säger hon.

Men även här finns en konflikt.

– Som tonåring var jag bitter över det som kyrkan gjort mot

När intervjun görs har Cecilia Persson precis kommit tillbaka från fjället där vårens kalvning pågått och den här sötnosen föddes. Genom sin sambo är hon aktiv i Jillien Njaarke sameby.

FOTO:TOM ANDRÉ OSHEIM

samerna historiskt, övergreppen som kyrkan och staten stod för tillsammans. Det var en riktigt tuff uppgörelse för mig. Det är många unga som brottas med det i dag också. Kyrkan har en skuld att betala, behöver göra rätt för sig i dag, säger hon.

EN TUNG PERIOD

Aftonbön händer det fortfarande att hon ber. Hennes båda föräldrar och hennes enda syster dog med korta mellanrum för två-tre år sedan. Det har varit en svår period i Cecilias liv.

– När det varit tunga dagar och jag känner vanmakt på kvällen, då ber jag aftonbön. När min syster låg på sjukhus, då bad vi

aftonbön tillsammans. När hon blev sjuk var det en trygghet med aftonbönen.

– Nu har jag ingen annan som förstår begreppet barnatro. Det är väl något om att lägga sina bekymmer i händerna på en högre makt. Det gör inte att man inte har ansvar själv, men ibland blir det egna ansvaret lite för stort, säger Cecilia Persson.

FRÅN HJÄRTA TILL HJÄRTA

Vinterdrömmen var en teaterföreställning som en gång på 1980-talet gavs utomhus i samband med Jokkmokks marknad. Cecilia beskriver den som en stor manifestation med ett 100-tal personer som medverkade. Hon

var på plats och hon fångades.

– Det var en stor upplevelse för mig. Där såg jag att konsten, scenkonsten speciellt, talar från hjärta till hjärta. Den är ett språk. För mig som hade ett svagt samiskt språk blev det extra starkt, säger hon.

– Men sedan var det en lång och krokig väg innan jag själv hamnade på teatern.

EN MODERN ARENA

I dag ser hon teater som en modern arena för samisk tradition, samiskt berättande och samisk andlighet. Hon har gått från att först pröva vingarna som skådespelare, ”jag var ingen bra skådespelare men jag är en bra

storyteller”, till att skriva eller dramatisera teater och till att leda en teaterensemble.

– Nu handlar det om att få andra upp på scenen för att berätta, förklarar hon.

I framtiden hoppas hon kunna jobba ännu mer med det konstnärliga, att få hjälp med allt det administrativa som ligger i rollen som ledare. Och någon gång i framtiden kanske hon flyttar tillbaka till Hosjöbotten.

– Jag har ambitionen att flytta hem, i varje fall litegrann. Men just nu känns det tungt när jag återvänder dit. Saknaden efter dom jag mist känns som allra mest då.

KAJSA ÄSLIN

Hallå där,

Mikael Jonasson, ordförande i Frostviken-Hotagen sameförening, som med anledning av coronapandemin tvingats ställa in föreningens alla arrangemang i Ankarede under midsommarhelgen.

Vad gör du nu i midsommar?

– Jag bor i Blåsjön och har bara några kilometer till Ankarede, så jag åker nog dit ändå. Jag kan tänka mig att folk som finns här i närheten ändå åker dit, för att träffas på lite avstånd förstås.

Hur känns det att behöva ställa in?

– Det är lite vemodigt, det kommer nog att bli en konstig midsommar. Det har aldrig hänt tidigare att vi ställt in men det fanns inget annat att göra.

Vad hoppas du på nu?

– Att vi kan fira midsommar som vanligt nästa år. Vi håller på att göra om vårt äldsta föreningshus till ett museum, och det vill vi inviga nästa midsommar. Vi har också ansökt om att få förlänga vårt jubileumsprojekt Sjeltie så att vi kan ha guider på

Coronapandemin innebär att midsommarfirandet i Ankarede, som brukar samla mellan 700 och 900 personer, ställts in i år. – Det fanns inget annat att göra, säger Mikael Jonasson, ordförande i Frostviken-Hotagen sameförening.

FOTO: ROBERT EKMAN

plats under nästa sommar, det är en aktivitet som också ställts in i år.

Gudstjänsten i Ankarede kapell är inte inställd. Den genomförs som vanligt på midsommandagen klockan 11, med de hänsyn till de speciella omständigheter som gäller under coronapandemin.

Sedan slutet av mars är sammankomster med mer än 50 personer förbjudna i Sverige.

KAJSA ÅSLIN

Samiske kirkedager under planlegging

Det planlegges for neste års samiske kirkedager i Enare. Dette blir femte gang kirkedagene arrangeres, og andre gang man samles i finsk del av Sapmi. Også i 2009 ble kirkedagene arrangert i Enare.

Tema for neste års samling er Aejlies dälle, aejlies åålmege – Hellig ild, hellig folk. Programmet er under utarbeidelse og man vil etter hvert finne mer informasjon på nettsiden <https://evl.fi/samigirko-beaivvit>, og på facebook kan man søke opp "Sámi girkobeavvit".

Kirkedagene arrangeres 18.-20. juni 2021. Som med alt annet må

man ta forbehold i forhold til pandemien. Inntil videre planlegger man for kirkedager i 2021. Endelig avgjørelse vil bli tatt i januar 2021.

Prosjektleder for kirkedagene er Erva Niittyvuopio, prest i Den evangelisk-lutherske kirke i Finland.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Lättare fira gudstjänst på sydsamiska

På pingstdagen togs nya översättningar av kyrkohandboken i bruk i Svenska kyrkan. Nu finns den översatt till fem nationella minoritetsspråk: finska, meänkieli, nordsamiska, lulesamiska och sydsamiska.

Alla de nya översättningarna togs emot i pingstdagens gudstjänst i Uppsala domkyrka. I Härnösands domkyrka uppmärksammades samtidigt den sydsamiska och den finska översättningen. På grund av coronapandemins begränsningar blev det en gudstjänst av mindre format. Planen är att handbo-

ken ska firas mer när fler kan delta.

– För det här är verkligen värt att fira. Nu kan fler delta i gudstjänst på sitt hjärtas språk, säger biskop Eva Nordung Byström.

Kyrkohandboken beskriver hur olika gudstjänster går till, och innehåller de fasta bönerna och sångerna i till exempel en högmässa, ett dop, begravning eller en vigsel.

Det pågår även ett arbete med att översätta handboken till teckenspråk samt fyra varieteter av romani.

KAJSA ÅSLIN

FOTO: EINAR SØRLID BONDEVIK

Sjeltie overtar Majavatn kapell

Kapellet på Majavatn ble i sin tid bygget av Samemisjonen. Kapellet ligger på en samisk samlingsplass, og stedet har vært sentralt for både kirkelige, politiske og sosiale begivenheter. For noen år siden overtok Den norske kirke v/Grane menighet kapellet. Nå overtar Sjeltie – samisk kulturpark

bygget etter avtale med Grane menighet. Bygget vil ikke lenger bli omtalt som kapell, og det kan bli gjort noen endringer i bygget. Det vil likevel fortsatt kunne brukes til kirkelige handlinger og gudstjenester.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Korona

Vi er i en underlig tid.

Fra den 12. mars har det vært unntakstilstand i Norge. Ikke siden andre verdenskrig har det vært så stengte grenser som det har vært i den siste tiden. Da, under den andre verdenskrig, var den store fienden tyskerne, en fiende du kunne se og gjemme deg for, til og med flykte over grensen til Sverige for å unnsnippe. Nå har vi en fiende ingen ser, og når den kommer til deg, kjenner du ikke at fienden er der.

Hvis du har fått besøk, tar det flere dager før du kjenner noe og blir syk, hvis du i det hele tatt kjenner noe. På den tiden det tar fra du selv har blitt smittet til du blir syk, rekker viruset å spre seg til mange andre mennesker. Du kan heller ikke rømme over grensen til Sverige for å unnsnippe denne fienden, den finnes overalt. Du er ikke sikker noen plass i hele verden. Hva gjør det med oss?

Jeg har ringt rundt til en del eldre for å informere om at vi ikke arrangerer noe eldretreff i år, på grunn av korona-pandemien. Mitt inntrykk fra disse samtalen er at de fleste tar det hele med ro. Det finnes ikke antydning til panikk. Lite besøk av bar-

nebarn har kanskje vært den største utfordringen som jeg har hørt om. De aller fleste har innrettet seg etter den tilstand som rå i landet.

For egen del er det i tillegg til å ikke få besøk av barnebarn, det å ikke få reise over grensen å kjøpe svensk mat en belastning. Det handler kanskje like mye om at man ikke har valgmuligheten akkurat nå, for det finnes jo mat i Norge også. I reklamen sies det at vi skal kjøpe norsk mat, nyt Norge skal vi velge i butikken når vi handler.

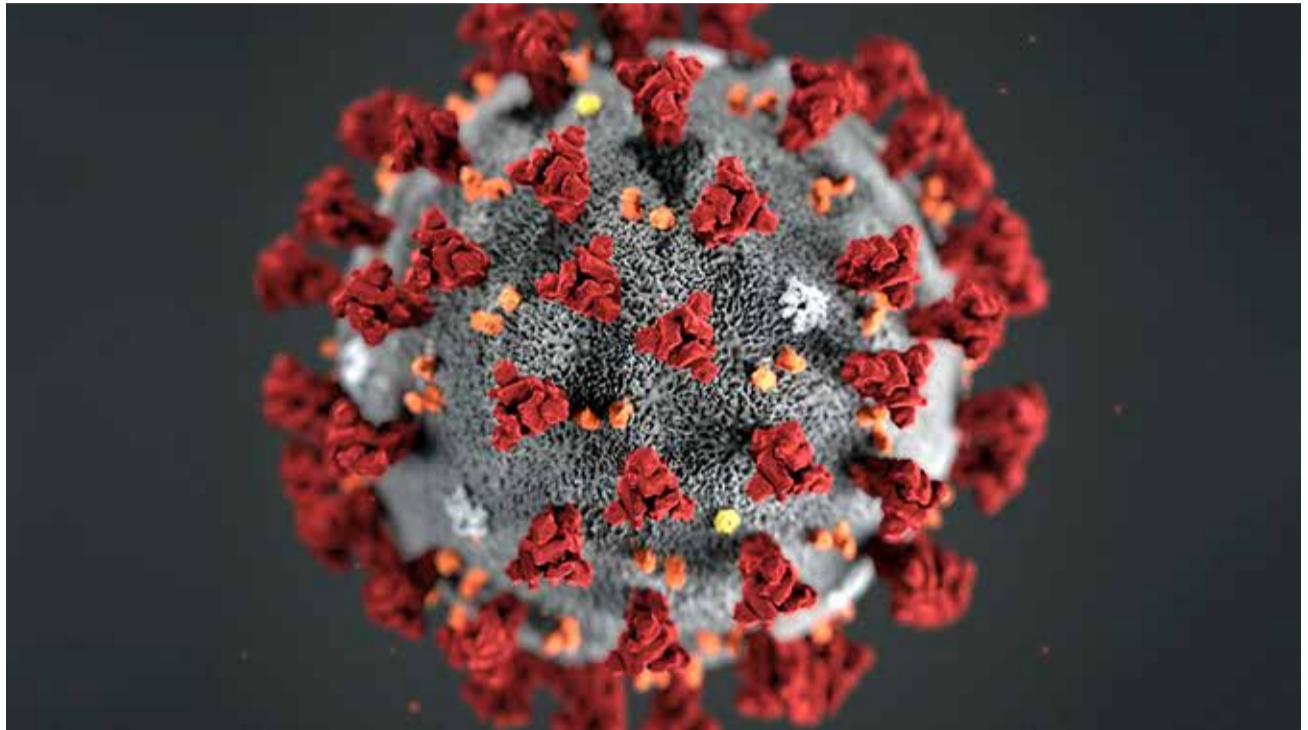
Når kommer vi tilbake til gamle tilstander?

Vi kommer nok aldri helt tilbake til gamle tilstander. Norge og Sverige har tenkt ulikt om hvordan korona-pandemien skal håndteres. Det gjør at utviklingen av pandemien er ulik i de to landene. Det vil ta lang tid før vi er ferdig med denne pandemien. I den tiden blir vi nødt til å endre en del vaner. Bare ta håndhygiene som eksempel. Vi har nå lært oss at det er viktig å vaske våre hender ved alle

anledninger, og mellom de bruker vi håndsprit. Et annet eksempel er reiser. Vi vil i år se mere av Norge enn vi tidligere år har gjort, kortreist ferie blir det nok mere av i tiden frem over.

Pandemien går over, men en del endringer går over til ny hverdag.

BERTIL JØNSSON
DIAKON I SØRSAMISK OMRÅDE

Konfirmant i Saemien Åålmege?

Er du konfirmant eller kjenner du noen som vil vite mer om hva det vil si å være konfirmant? Saemien Åålmege inviterer ungdom født i 2006 til å delta på vår konfirmantundervisning!

Konfirmasjonsundervisning og samlinger felles for konfirmanter 2020/2021:

Undervisningen starter med første leir onsdag 5. august - søndag 9. august 2020 i Terråk i Nordland.

Allsamisk konfirmantleir arrangert av Samisk kirkeråd 11-14. mars 2021

Familiesamling i Trondheim 19-21. mars 2021

Leir 9-15. august 2021 på Snåsa, med grillkveld på Finsås 14. august og festmiddag på Snåsa kirke søndag 15. august 2021

Påmelding snarest.

Mer info på hjemmeside www.samiskmenighet.no

send oss en e-post med spørsmål til: samiskmenighet@kirken.no

eller dere kan ta direkte kontakt Meerke Krihke Leine Bientie, tlf 41 28 82 27, e-post: mb789@kirken.no

FOTO: OLAV SVANHOLM/INDAROS BD

Pressebievnese Saemiedigkeste

Orre direktööre Saemiedigkesne

Seehtememoehntse lea nænnoestamme gie edtja reeremem stuvredh saemiej nasjonaale almetjeveeljeme parlameentesne Nöörjesne. Inger Marit Eira-Åhrén barkoem direktöörine åådtje Saemiedigkesne.

Politihkeles moenehtse mij Saemiedigkien direktöörine seehtie nænnoesti voerhtjen 28.b. 2020 Inger Marit Eira-Åhrénem orre direktöörine seehtedh Saemiedigkien reeremasse tjaktjen 2020 raejeste. Nænnoestimmie lea juvnehtimmien mietie saemiedigkieraereste. Eira-Åhrén barkoem direktöörine Saemiedigkesne jaepiemieresne åådtje boelhkese 01.09.2020 – 31.08.2026, jñh barkoe lea biejesovveme Saemiedigkien reeremasse Karasjohkesne.

MADTJELES PRESIDENTE

Saemiedigkiepresidente Aili Keskitalo (NSR) lea madtjeles seehteminie.

– Inger Marit Eira-Åhrén lea abpe daennie prosesnesne aktem nænnoes siebriedahkegoerkesem jñh daajroem

vuesiehtamme saemien siebriedahken bijre, lissine stoeerre goerkesem byögkeles reeremen jñh politihkeles prosessi bijre vuesiehtamme. Dan lea gellielaaketje dååjrehtimmie ovmessie tjirkijebarkojste jñh posisjovnijste, jñh iedtjije, tjjelke jñh eadtjohke åvtehkinie vääjnoe, Keskitalo jeahta.

Njijelje almetjh barkoem direktöörine ohtsi Saemiedigkesne gosse ohtsememierie nåhki goevten 23.b. 2020. Daaletje direktööre Rune Fjellheim lea barkoem åtneme göökte jaepiemierieboelhkine, skiereden i.b. 2008 raejeste.

GELLIELAAKETJE DUEKIE

Eira-Åhrén Guovdageaidnuste båata, men årroeminie jñh barkeminie årjelsaemien siebriedahkesne gusnie ektievoeten åvtehke saemien gieleeremisnie Snåasen tjjeltesne jñh åvtehke tjjelten gielejarngesne Gielem nastedh. Eira-Åhren dååjrehtimmien åtna byögkeles giehtelimmine tjjelten, regijonaale jñh nasjonaale daltesisnie, dovne reereles jñh politihkeles daltesisnie. Dan lea hijven daajroe saemien gielem jñh kultuvren

Inger Marit Eira-Åhrén.

bijre, jñh sjiere goerkesne dan politihkeles eatnemen bijre dovne Saepmesne jñh laanten jeatjah bielie.

– Saemiedigkien bijjemes reereles åvtehke tjuara maehedh daam stoeerre guvviem vovejnedh, analytikhkeles årrodh jñh hijvenlaakan barkedh raastesne faagen jñh politihken gaskem. Inger Marit Eira-Åhrén gaajhkh mijjen kriterijh illie jñh persovneles jñjtsevoeth åtna mij sæjhta aevhkine sjidtedh goh direktööre Saemiedigkesne, saemiedigkiepresidente Aili Keskitalo jeahta.

Sammendrag

Ny direktør ved Samtinget

Inger Marit Eira-Åhrén tilsettes som direktør i Samtinget.

Det politiske utvalget for tilsetting av Samtingets direktør har tilsatte Inger Marit Eira-Åhrén (46) som ny direktør for Samtingets administrasjon i årsmål for perioden 1/9-20 til 31/8-26. Sametingspresident Aili

Keskitalo (NSR) er fornøyd med tilsettingen.

– Inger Marit Eira-Åhrén har allsidig erfaring fra ulike verv og posisjoner, og hun fremstår som en motivert, tydelig og engasjerende leder, sier Aili Keskitalo.

Nåværende direktør Rune Fjellheim har hatt stillingen i

to åremålsperioder, siden 1. september 2008.

MANGFOLDIG BAKGRUNN

Eira-Åhrén er opprinnelig fra Kautokeino, men jobber som leder for enheten for samisk språkforvaltning i Snåsa kommune og språksenteret Gielem

nastedh. Eira-Åhrén har erfaring innen offentlige virksomheter på kommunalt, regionalt og nasjonalt nivå. Hun har god kunnskap om samisk språk og kultur, og en unik forståelse av det politiske landskapet både i Sápmi og landet forøvrig.

KILDE SAMETINGET.NO

Kvinne i ledelsen hos Fylkesmannen i Trøndelag

Camilla Knutsen.

Camilla Knutsen (41 år) er ansatt som reindriftsdirektør hos Fylkesmannen i Trøndelag. Knutsen har jobbet i reindriftsforvaltningen siden 2006, og har vært konstituert som direktør siden februar i år.

– Jeg ser frem til å fortsette med de viktige oppgavene som avdelingen utfører. Vår hovedoppgave er å ivareta reindriftas interesser og dermed sikre fortsatt sør-samisk språk og kultur, sier Camilla Knutsen i pressemeldingen fra Fylkesmannen.

Hovedoppgaven til reindriftsavdelingen å bidra til at myndighetene når de overordnede målene for reindriftspolitikken, som er å bidra til ei økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift. Blant annet er avdelingen førstelinje opp mot reindriftsutøverne.

De veileder i forbindelse med etablering og overføring av siidaandeler, gir råd i gjerdesaker, godkjenner bruksregler, er sekretariat for reinmerkenemndene og bidrar til reindriftsbasert næringsutvikling. En annen sen-

tral oppgave er å ivareta viktige interesser for reindriftsutøverne i saker etter plan- og bygningsloven, eksempelvis kommunale arealplaner. Reindriftsavdelingen er faglig underlagt Landbruksdirektoratet og Landbruks- og matdepartementet.

KILDE: PRM FYLKESMANNEN I TRØNDELAG
BEARBEIDING:
EINAR SØRLID BONDEVIK

Kan du som er ung same være med på å bidra til at den psykiske helsen blant samisk ungdom bedres? Spørreundersøkelsen er tilgjengelig på nettsiden site.uit.no/miha.

Psykisk helse blant unge samer

Det er startet opp et prosjekt med å kartlegge unge samers psykiske helse. Initiativtaker til prosjektet er Mental Helse Ungdom som har gått i partnerskap med UiT, Norges arktiske universitet i Tromsø, og UiO, Oslo universitet, for å gjennomføre dette. Alt materiale til kartlegging vil produseres i samarbeid med de samiske ungdomsorganisasjonene SUPU, Noereh og NSR U.

Prosjektet ønsker å se på hvilke beskyttelsesfaktorer og risikofaktorer som spiller inn. Tiltakene vil nå ut til både ungdommer og voksne, og vil være med på å styrke samisk identitet og kultur som noe helsebringende, mangfoldig og positivt.

SPØRREUNDERSØKELSE

En viktig del av prosjektet er en spørreundersøkelse. Der søker man samisk ungdom i aldersspannet 16-31 år til å være med. Slik kan du som er ung same være med på å bidra til at den psykiske helsen blant samisk ungdom bedres. Spørreundersøkelsen er tilgjengelig på nettsiden site.uit.no/miha.

Prosjektleder Ketil Lenert Hansen melder at så langt har i underkant av 200 ungdommer deltatt i spørreundersøkelsen, men man ønsker å ha med i overkant av 450 ungdommer. Spørreskjemaet er nå tilgjengelig på både nors, nord-, lule- og sørsamisk. Mer om undersøkelsen og selve spørreskjemaet finner man på nettsiden site.uit.no/miha eller via mentalhelseungdom.no.

MULIGHET FOR PREMIE

Besvarelsen er helt anonym. I siste del av undersøkelsen vil man bli spurt om å legge igjen e-postadresse. Det er for å kunne ta kontakt igjen for å se utviklingen av den psykiske helsen blant samisk ungdom. Å legge igjen e-postadresse vil ikke bli koblet opp mot besvarelsen og anonymiteten vil bli ivaretatt. Undersøkelsen har gir også en mulighet for premiering. Ved å delta (og legge igjen e-postadresse) er man også med i trekningen av to festivalpass for Märkomeannu 2021.

PUBLISERING

En nettside med informasjon om prosjektet vil lanseres der alle digitale produksjoner vil være tilgjengelige. Det vil bli produ-

sert videoer på nord-, sør- og lulesamisk. Det skal også lanseres en chat på nettsiden som fungerer som en trygg arena hvor en kan snakke med likepersoner om psykisk helse. Det blir også foredrag for helsetjenester i minst fire kommuner med samisk språkforvaltning og besøk på minst tre samiske festivaler i løpet av prosjektperioden. I tillegg vil det bli arrangert workshops/debatter for ungdom som tematiserer beskyttelsesfaktorer, identitet og fellesskap som innfallsport til god psykisk helse. UiT/UiO vil følge opp deltakerne og gjennomføre spørreundersøkelser 10 år fremover i tid.

MENTALHELSEUNGDOM.NO

BEARBEIDING:
EINAR SØRLID BONDEVIK

Sørsamisk gudstjeneste på internett

Siden mars har det nærmest eksplodert med gudstjenester og andakter over internett. Lokale menigheter har prøvd å holde gudstjenesterytmen ved like ved å sende korte eller lengre gudstjenester på nett.

Samisk kirkeråd har også tatt initiativ til dette og har samlet en del ressurser på sine nettsider. Mye av dette er på nordsamisk, men også noen korte andakter på sørsamisk. Saemien Áálmege ble så spurt av Nidaros biskop om å holde en gudstjeneste på sørsamisk som kunne filmes og sendes på internett.

Det ble valgt å legge gudstjenesten til Sijti Jarngi i Hattfjelldal der det har vært sørsamiske gudstjenester før. På grunn av situasjonen kunne vi bare være et begrenset antall personer til stede, og dessverre kunne vi ikke invitere personer fra svensk side med på gudstjenesten. Gudstjenesten ble i sin helhet holdt på sørsamisk, og er teksten på norsk. Gudstjenesten kan sees på Den norske kirkes facebook-side eller via www.samiskmenighet.no, kirken.no/nidaros.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Klart for opptak av gudstjenesten på Sijti Jarngi i Hattfjelldal/Aarbortesne.

Arbeid med Saalmegærja

En arbeidsgruppe i regi av Samisk kirkeråd i Norge og Härnösand stift i Sverige arbeider med en sørsamisk salmebok. En viktig del av arbeidet er å få fram de ulike salmene og oversettelsene som finnes. Man ønsker også å ta med umesamiske salmer.

Listen som presenteres her viser de salmene arbeidsgruppa har oversikt over. Listen er satt opp alfabetisk, og det er så langt ikke gjort noen større vurdering av salmene. Det er også flere oversettelser av samme salme, og i en del tilfeller vil man trolig ta med

flere slike dubletter i salmeboken.

Det finnes sikkert likevel flere tekster arbeidsgruppa ikke har oversikt over. Om du har kjennskap til andre salmer, har skrevet/oversatt eller vil skrive/oversette nye salmer tar arbeidsgruppa gjerne imot disse i løpet

av sommeren. Salmene må ha en melodi. Det er ikke kapasitet til å skape nye melodier i dette prosjektet. Etter sommeren starter arbeidet med kontakt med rettighetshinnehavere. Kontaktpersoner er (Sverige) Akar Holmgren, Härnösand stift og

(Norge) Einar S Bondevik, prest i sørsamisk område.

Forkortelser: **T:**Tekste/tekst **M:**Melodije/Melodi **J:**Jarkoestimmie/Oversettelse. Sa – Sálmagirje 1958, S97 – Salmer 1997, N13 – Nors salmebok 2013, Sv – Den svenska psalmboken 1986, NoS – Norsk salmebok 1984.

Aajegh j̄ih biejjie

T: "Wakantanka Taku Nitawa", Joseph Renville 1842

Eenglaanten gielese jarkoestamme: "Many and great, O God, are your Works", Philip Frazier, Sioux Tribe, 1892-1964
M: Dakota hymn
J: Anne-Grethe Leine Bientie 2019 N13 293

Aarehke biejjie

T: Okänd amerikansk författare ca 1850, Betty Ehrenborg-Posse 1852
M: Karl Heinrich Ernst Hauer före 1852
J: Anna j̄ih Anders Thomasson/Anna Jacobsen j̄ih Bierna Leine Bientie, 1993
N13 796 Morgon mellom fjella, Sv 179 Morgon mellan fjällen

Aavoe vaajmoem deavhta gosse baatam

T: Svein Ellingsen 1971
M: Egil Hovland 1976
J: Anna Jacobsen j̄ih Bierna Leine Bientie 1993
N13 586 Fylt av glede over livets under Sv 383 Med vår glädje över livets under

Aavoen Åejvie bätieih

T j̄ih M: Hans Dietrich Stern 1950
J: Anne-Grethe Leine Bientie 2011
N13 765 Gledens Herre Sv 295 Glädjens Herre

Aavoes jävvh, aejjies jävvh

T: Joseph Mohr 1816/18, 1838, Oscar Mannström 1915, Edvard Evers 1917
Torsten Fogelqvist 1937, Bernhard Severin Ingemann 1850
M: Franz Grubner 1818
J: Ella Holm Bull 1995
N13 47 Glade jul Sv 114 Stilla natt

Aejlies, aejjies, aejjies

T: Reginald Heber 1826, Johan Alfred Eklund 1934
M: John Bacchus Dykes 1861

J: Bierna Leine Bientie 2009

N13 281 Hellig, hellig, hellig, Sv 3 Helig, helig, helig

Aejlies gåatan bâtebe laavloen

T: Anne-Grethe Leine Bientie 2009
M: Karin Eline Hartviksen 2009
N13 439

Bet' hemesne lea maanetje

T: Puer natus in Betlehem, latinsk 1300-talet,
Nikolaj Frederik Severin Grundtvig 1820
M: Ludvig Mathias Lindeman 1871
J: Ella Holm Bull 1995
N13 27 Et barn er født i Betlehem

Biejh dov vijries såajah

T: Lina Sandell 1865
M: Svensk folkmelodi/svensk folketone
J: Gustav Hasselbrink 1956
Sa 451 Biejeh dov vijries soajáh N13 819 Sv 190 Bred dina vida vingar

Biejjie guaka I

T: Okänd
M: Okänd
J: Anna j̄ih Anders Thomasson

Biejjie guaka II

J: Anna & Anders Thomasson / Bierna Leine Bientie 2010
Frelsearmeen: "Härlig solsken"

Biejjie nåhka

T: Anne-Grethe Leine Bientie 2011
M: Bierna Leine Bientie 2011

Biejjiem j̄ih askem

T: Britt G Hallqvist 1973
M: Frode Fjellheim 1995
J: Anna Jacobsen j̄ih Bierna Leine Bientie 1995
N 241 Psalmer i 2000-talet, 2006, 806

Bijjelen balvh

T: Lydia Lithell 1947 "Jag har hört om en stad ovan molnen"
M: Russisk folkemelodi
J: Nils Arvid Westerfjell 2017

Buartan baateme

T: Anne-Grethe Leine Bientie
M: Meerke Krihke Leine Bientie
Mijjen Gærhkoe-gærjah 2015

Bätieih mannem viehkehth

T j̄ih M: Anne-Grethe Leine Bientie

Daan biejjien reakasovv' me

T: Birgitte Cathrine Boye 1778
M: Philipp Nicolai 1599
J: Ella Holm Bull 1995
N13 41 En frelser er oss født i dag

Dah dov gietetj̄h leah (v. I-2)

T: Marcello Giombini 1970, Lars Åke Lundberg 1972, Svein Ellingsen 1976
M: Marcello Giombini 1970
J: Ella Holm Bull
N13 206: I-4 Dine hender er fulle av blomster Sv 154: I-4 Dina hender är fulla av blommor

Datnem bueriesjugnehte (v. I-4)

T: Anders Frostenson 1972, Svein Ellingsen 1979
M: Afro-amerikansk spiritual
J: Ella Holm Bull j̄ih Bierna Leine Bientie 1989
S97 280 N13 246 Lyset skinner over jord Sv 331: I-7 Ljus som liv åt världen gav

Die aavoen laavloem jävvh

T: Latinsk-tysk blandsång 1300-talet,
Martin Luther 1533, Jan Håkan Åberg 1984,
Magnus Brostrup Landstad 1856
M: 1300-talet/Wittenberg 1533
J: Ella Holm Bull 1995
N13 28 Sv 433

Die Jeesus', mijjeh bâtebe

T: Hans Adolph Brorson 1732
M: Johann Abraham Peter Schulz 1786
J: Ella Holm Bull 1995
N13 36 Her kommer, Jesus, dine små

Die bijpielisnie sopts' sovvi

Teekste j̄ih melodije: Jester Hairston "Mary's Boy Child" Jarkoestimmie: Ella Holm Bull 1995

Earohth Jupmelem

T: 103. Saalme
M: Jacques Berthier, Taizé
J: Bierna Leine Bientie 2009
N13 385 Pris din Gud, mi sjel

Eatneme aavodh

T: Isaac Watts "Joy to the world"
M: Georg Friderich Händel
J: Ella Holm Bull 1995

Eatneme tjaebpies

T: Bernhard Severin Ingemann 1850,
Cecilia Bååth-Holmberg 1884
M: Schlesisk folkvisa/Leipzig/Breslau 1842
J: Anna Jacobsen j̄ih Bierna Leine Bientie 1994
N13 48 Deilig er jorden Sv 297 Härlig är jorden

Eengkelh eatnamisnie laavloeh

T: George Ratcliffe Woodward 1910, Anders Frostenson 1984, Arne Sæthre (norsk text)
M: Fransk eller flamländsk julvisa
J: Ella Holm Bull 1995
Sv 429 Herdar som på fälten vaktat/ Engler over marken synger

Elmie tjaebpies plaave lea

T: Nikolaj Frederik Severin Grundtvig 1810, 1853,
Sven Christer Swahn 1978
M: Jacob Gerhard Meidell 1840
J: Ella Holm Bull 1995
N13 90 Deilig er den himmel blå Sv 133 Himlen är så härligt blå

Fierhten j̄ijjen

Teekste j̄ih melodije: Anne-Grethe Leine Bientie 2011

Gaaltije mij galka

T: William Cowper 1771, Betty Ehrenborg-Posse 1854, Emanuel

— sørsamisk salmebok

Linderholm 1920
M: engelsk 1800-talet
J: Gustav Hasselbrink
N13 453/Sv 246 Här en källa rinner

Gaavalohke

T jñh M: Gustav Kappfjell

Gietskebe Jupmielomh (v.1-2.4-5)

T: Sarah Flower Adams 1841
M: Lowell Mason 1856
J: Gustav Kappfjell
N13 471 Nærmere deg, min Gud
Sv 271 Närmare, Gud, till dig

Goh bööti die krubpe lij

T: v.1 amerikansk 1885/v.2-3 Eyvind Skeie 1979, Eva Norberg 1974
M: William James Kirkpatrick 1895
J: Ella Holm Bull 1995
N13 56 En krybbe var vuggen Sv 737 Ej upplysta gårdar

Govlh gosse rohkelibie

T: Anne-Grethe Leine Bientie 2011
M: Karin Eline Hartviksen 2011

Gudtsien aelties Jupmele

T: Anne M. Brodal 1975
M: Lennart Wenström-Lekare 1958
J: Bierna Leine Bientie 2010
NoS 797 Far i himlen

Gæjhtoe, gæjhtoe

Teekste jñh melodije: Ella Holm Bull
N13 831

Iehtseles Jupmele

T jñh M: Anne-Grethe Leine Bientie 2009

Im mæhtieh gaajhkh

T: Lina Sandell 1883
M: Albert Lindström 1889
J: Gustav Hasselbrink 1956
N13 376/Sv 260 Jag kan icke räkna dem alla

Jaahkoles almetjh (v.1-4)

T: Adeste fideles, John Francis Wade ca 1740 v.5 Jean Francois Borderies ca 1790,
Eva Norberg 1974, 1984,
Per Lønning 1973
M: John Francis Wade 1740

J: Ella Holm Bull 1995
N13 40 Å, kom nå med lovsang Sv 122:1-5 Dagen är kommen

Jeesuse almetji luvnie lea

T: Anders Frostenson 1935
M: Gustaf Nordqvist 1937
J: Anna Jacobsen jñh Bierna Leine Bientie 1995
N13 99 Sv 39 Jesus från Nasaret går här fram

Jeesuse lea mov jielemen

T jñh M: Taizè
J: Bierna Leine Bientie 2009
S97 251

Jielemem Jeesuse vaadteme lea

T: Lina Sandell 1889
M: Fredrik August Ekström 1860
J: Gustav Hasselbrink 1956
N13 136/Sv 45 Jesus för världen

Jih jieleth dihte lea iehtsedh

T: Anders Vassbotn 1892
M: Per Steenberg 1923
J: Ella Holm Bull
N13 666 Å leva, det er å elska

Jupmele mov ryöjnjesjæjja lea

T: Saalme 23
M: Margrethe Kristin Leine Bientie, Elle Irmelin Bientie Aasvold, Nils Bertil Jönsson, Joveig Klemtentsson jñh Karin Eline Hartviksen

Jupmielasse laavlobe

T jñh M: Karin Eline Hartviksen

Jupmelh Aehtjien seadtoes/ Maanaj foeve

T: Lina Sandell 1856, översatt till norska 1883
M: Svensk variant av tysk folkmelodi
J: Gustav Hasselbrink 1956
N13 488 Ingen er så trygg i fare Sv 248 Tryggare kan ingen vara

Jupmelen gæle, voestes biejjien govloe

T: Anne-Grethe Leine Bientie 2006
M: Sijhme melodije Skottlaanten luvhtie 1888
N13 295 Sv 181 Nu är det morgon

Jupmelen gæten nuelesne

T: Erling Tobiassen 1932
M: Sigurd Lunde 1947
J: Ella Holm Bull 1990
N13 494 Jeg er i Herrens hender

Jupmielasse laavlobe

T jñh M: Karin Eline Hartviksen 2011

Jävlih-iehkeden leam aavosne

T: Marie Wexelsen 1859
M: Peder Knudsen 1859
J: Ella Holm Bull 1995
N13 51 Jeg er så glad hver julekveld

Ledtide vuartasjibie

T jñh M: Anne-Grethe Leine Bientie
Mijjen Gærhcoe-gærjah 2015

Laudate, omnes gentes - Jupmelem heevehtibie

T: Taizè
M: Jacques Berthier, Taizè 1978
J: Bierna Leine Bientie
N13 384 Laudate, omnes gentes Sv 680 Sjung lovsång alla länder

Lutniestæjja båteme

T: Ambrosius (sealadi 397)
M: Einsiedeln medtie 1120/Erfurt 1524
J: Bernt Støylen 1905/Anne-Grethe Leine Bientie 2011
N13 2 Folkefrelsar til oss kom Sv 112 Världens Frälsare kom här

Lutniestæjja guhte jeehti

T: Frans Mikael Franzén 1832
M: Jean-Jacques Rousseau 1752, Johann Baptist Cramer omkring 1825
J: Ella Holm Bull 1995
N13 582 Milde Jesus, dine hender

Maanaj foeve/Jupmelh Aehtjien seadtoes

Manne sæjloes nahkeren

T: Okänd
M: Jacob Gerhard Meidell 1840 (N13 90 Sv 133)

Mijjen Aehtjie (Herrens bøn)

T: Bijpele
M: "Amazing grace"

Mov aalhtere vaerine tjuavka

T: Rawdna Carita Eira
M: Frode Fjellheim

Mov lea onne tjoevkese

T/M:
Jarkoestimmie: Bierna Leine Bientie

Mov vaajmoe valve dohkoe (v.1-2.7)

T: Hans Adolph Brorson 1732

M: Svensk/norsk folketone
J: Anna Jacobsen, Åsta Vangberg jñh Unni M. Fjellheim
N13 38:1-7 Mitt hjerte alltid vanker

Noerhtenaestiej gijken nueliem - Saemiej Laavlome

T: Isak Saba 1906
M: Arne Sørli 1961
J: Anna Jacobsen
N13 758 Samefolkets sang

Nuelesne dan elmien jissien - Saemiej Laavlome

T: Isak Saba 1906
M: Arne Sørli 1961
J: Ella Holm Bull
N13 758 Samefolkets sang

Påaske-laavlome

T jñh M: Anne-Grethe Leine Bientie

Sjugnehth mijjem, Lutniestæjja

T: Jesper Svedberg 1694
M: Johann Schop 1642
J: Bierna Leine Bientie 1989
S97 278 N13 625 Herre, signe du og råde Sv 77 Herre, signe du och råde

Tjaebpies iehkedsbiejje

T: August Heinrich Hoffmann von Fallersleben 1837
M: Johann Christian Heinrich Rinck omkring 1814
J: Ella Holm Bull 1980
N13 817 Fager kveldsol smiler

Tjaelieh, Åejvie, jijtjedh

T: Thomas Kingo 1689
M: 1400-jaepijste Genève 1551
J: Anne-Grethe Leine Bientie 2011
N13 339 Skriv deg Jesus på mitt hjerte Sv 448 Stäm nu in, du arma hjärta

Vaajt dov baalka

T: Irsk velsignelse, Per Harling 1995
M: Irsk
J: Bierna Leine Bientie 2010
N13 624 Må din vei komme deg i møte Sv 730 Må din väg gå dig till mötes

Vedtieh munnjien dov tjoevkem

T: Bijpelen saalme 43
M: Jovna Z Dunfjeld 2017

Årroeh mannine, Jupmele

T: Kum ba yah, negro spirtual, omformet på De vestindiske øyer. Elsa Joranger 1972
M: Afro-amerikansk spirtual
J: Ella Holm Bull 1999
N13 626 Vær meg nær, å Gud

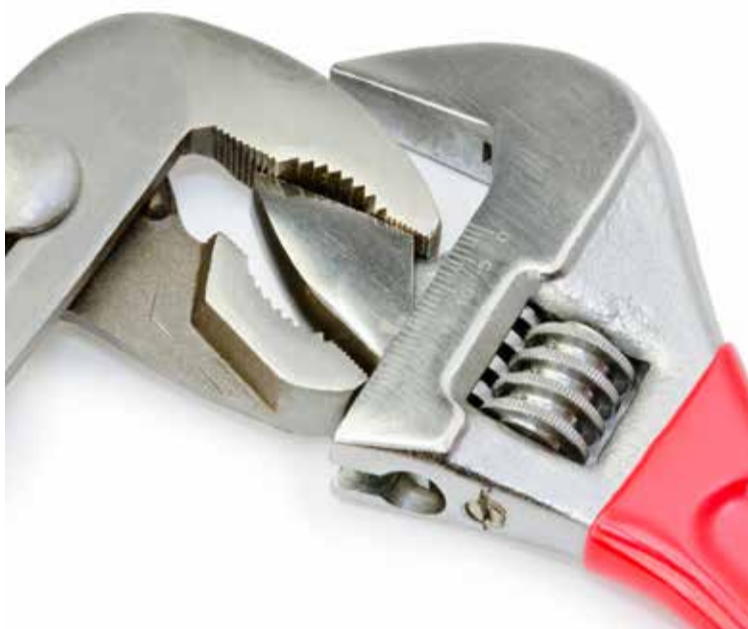
Tankar kring att det att sätta ont på andra

De senaste veckorna har det att sätta ont på andra i det samiska samhället varit ett tema i media. Det är bra för samhället när någon som blivit utsatt för förtal, säger offentligt att det har pågat henne/honom. Då upptäcker andra som kanske har glömt det sättet att tänka på hur sårbara vi är som människor. Vi behöver leva i gemenskap. När någon har berättat, väcker det vår ansvarskänsla, och att vi ska stötta dem som har det svårare än oss. När vi vet hur någon har det, är det lättare att visa intresse och omsorg.

Att anklaga någon för att ha satt ont på andra, eller att hota med att sätta ont på någon, är maktutövning som människor kan använda för att med ord skrämna andra. Om sådan destruktiv praxis ska försvinna så måste vi samer själva få det att försvinna. Då behöver vi hämta hjälp från de som gått före, lyssna på vad de tänkt och vilken vägledning de ger. I NRK-saken berättar en forskare att kristendom bär skulden för att samer har börjat sätta ont på varandra. Vi vill påminna om att kristendomen också har varit en tröst och trygghet för det samiska samhället under lång tid.

DET ONDA OCH DET GODA

Det onda och det goda har varit tematiserat i båda gamla och nya berättelser. Muntlig berättartradition har i äldre tid varit ett tidsfördriv, men ofta har berättelserna också burit med sig goda råd. I samisk barnuppfostran har man inte förbjudit barn direkt med att säga du får inte lov att göra det eller det. Men man har försökt att styra barnen genom omgivningarna. Kanske har man skrämt barnen med att åhceråvga tar dig om du går för nära vattnet, eller sagt att norrsken är farligt, det får man inte reta. Berättelser har blivit en del av människors tankevärld. På det sättet lär man barnen att ta in omgivningarna och att visa ödmjukhet. En del

"Om man sätter ont på en oskyldig person, så kommer det onda tillbaka till dig och till din släkt.

har också berättat historier om hur människor har fått ont på sig. Det betyder att den personen känner sig sjuk, fysiskt eller psykiskt.

FARLIGT FÖR EN SJÄLV

Johan Turi har skrivit att det funnits dem som önskat sätta ont på andra genom att använda kyrkogårdssand, saliv från lik eller via fåglar. Johan Turi lägger vikt på att sätta ont på andra är farligt för en själv. Om man sätter ont på en oskyldig person, så kommer det onda tillbaka till dig och till din släkt. Om en person är rädd för att ha fått det onda på sig, så kan man få hjälp genom att besöka en lokal helare. Det berättar för oss att vi ska sätta ord på det som vi lider av för en annan person, då kan man få hjälp. En helare kan reda ut i dina svårigheter. Johan Turi förklarar att en kristen Noaidi/Guds Noaidi är den starkaste hjälparen om någon upplever

att den blivit utsatt för det onda. Guds Noaidi kan bara göra det som är gott och är alltid starkast. I kristen tankegång är det den allsmäktige Guden som hjälper människorna. När vi lider, är sjuka eller möter annat motstånd, så får vi hjälp från Gud när vi ber.

ÖDMJUKHET

I det äldre samiska samhället var ödmjukhet till omgivningarna ansett som ett viktigt värde. I bibeln tillrättavisar Jesus dem som inte visar ödmjukhet. Exempelvis säger Jesus i Matt. 7:3 "Varför ser du flisan i din broders öga men märker inte bjälken i ditt eget? Det stämmer ganska gott överens med det samiska ordspråket "Stora ord fastnar inte i munnen, men tiden sätter dem på prov" Båda uttrycken syftar till att den som lyssnar ska lära sig att man inte ska döma andra, men visa ödmjukhet. Ödmjukhet är centralt i kristen tro, och var centralt i äldre samisk tanketradition.

I GUDS FÖRVAR

Om vi följer råden från äldre samiska tänkare, såsom Johan Turi, betyder det att vi måste sträva efter att tänka gott om vår nästa, alltid prata gott om våra medmänniskor och alltid välsigna det vi gör. Då behöver vi

inte vara rädda för det onda som finns i världen eller hos andra människor. Vi är i Guds förvar.

BÖN

Jesus har lärt oss att be. En central bön är Fader vår. I bönen Fader vår ber vi "ge oss vårt dagliga bröd". Dagligt bröd kan vara mer än föda åt vår kropp. I Fader vår ber vi ge oss vårt dagliga bröd. Vi ber inte bara för oss själva, men för alla. Bönen passar också för att skjuta bort vår rädsla för andra människor, och välsigna. Välsigna är viktigt också idag, du kan korsa dig och säga ord som passar i situationen. Exempelvis kan du säga "Jesus signe" «Jesus sividnit», eller "låt välsignelse råda där det är ondskap" «Lehkos buresividnádus dasa mii lea bahá". När du välsignat kan du lita på att du har beskydd genom Guds ord.

SPÄNNING?

Kanske är det så att berättelser om det onda verkar mer spännande än berättelser om det goda. Så kan det verka som ibland när människor pratar vid kaffebordet, i media eller i forskningssammanhang. Både Johan Turi och andra samiska tänkare har skrivit om hur viktigt det är att vi människor styr våra tankar och alltid rannsakar oss själva. Då är vi bättre rustade mot att skada andra genom vår tanklöshet. Att leva och arbeta i Guds namn är en trygghet, men det kräver också något av oss. Om man tror så kan man vara trygg på att man inte behöver vara rädd för andra, så länge man själv strävar efter att vara så god som man kan, i både tanke och tal. Med Guds hjälp är det möjligt. Löftet är: Frukta inte, ty jag är med dig, se dig inte ängsligt om, ty jag är din Gud. Jes 41:10

Tidigare publicerad i Avvir på nordsamisk.

RISTEN TURI ALEKSANDERSEN, GENERALSEKRETÆR SAMISK KIRKERÅD, RÁVDNÁ TURI HENRIKSEN, MEDLEM I KAUTOKEINO MENIGHETS-RÅD, LOVISA MIENNA SJÖBERG, SAMISK HÖGSKOLA, FØRSTEAMANUENSIS

Rapport om samisk immateriell kulturarv

Som del av arbeidet med å følge opp UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven av 2003, arrangerte Sametinget og Kulturrådet en workshop om samisk immateriell kulturarv 13.-15. november 2019. Representanter fra finsk, svensk og norsk side av grensen deltok. Rapporten, som er skrevet av UNESCO-konsulentene Harriet Deacon og Rieks Smeets, er nå klar. De to fasiliterte også workshopen i november 2019.

Rapporten utdyper enkelte temaer som ble diskutert under workshopen, og tar særlig opp problemstillinger rundt rettighetsspørsmål knyttet til immateriell kulturarv og bærekraftig utvikling. I den sammenhengen vises det til internasjonale avtaler som Norge har sluttet seg til og hvordan ulike avtaler kan sees i sammenheng, eksempelvis WIPO og 2003-konvensjonen. Rapporten diskuterer også forholdet mellom immateriell kul-

turarv og tradisjonell kunnskap, og mellom materiell og immateriell kulturarv.

URFOLKS SPRÅKTIÅR

I 2019 ble FNs språkår for urfolk markert, også i UNESCO. Sametingspresident Aili Keskitalo var sentral i arbeidet med denne UNESCO-satsingen, og hun har uttalt at UNESCO er et egnet organ for å fremme urfolks språk og kulturelle rettigheter. FN lanserte nylig tiåret 2022-2032 som urfolks internasjonale språktiår. FNs satsing styrker også UNESCOs eget arbeid med urfolks kulturarv. Kulturrådet og Sametinget er i dialog med UNESCO for å diskutere arbeid for å løfte urfolks kultur og rettigheter internasjonalt.

KULTURENS KRAFT

UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven hviler på prinsippet om aktørenes rettigheter og understreker at inkludering og medvirkning er essensielt i arbeidet med å verne og videreføre immateriell

kulturarv. Disse prinsippene er i tråd med signaler i regjeringens kulturmelding, Kulturens kraft, der det pekes på at kultur er ytringsfrihetspolitikk og at det framover er behov for en offensiv kulturpolitikk.

Kulturmeldingen beskriver tydelig kulturens verdi for individet og samfunnet: For enkeltpersoner er kultur en kanal og arena for å fremme egne uttrykk og skape tilhørighet og identitet. På samfunnsnivå er kultur en arena for kritikk og diskusjon som bygger fellesskap og bidrar til utvikling. Disse prinsippene er i tråd med føringer i konvensjonen om vern av den immaterielle kulturarven. Konvensjonen er under stadig utvikling, og er dermed en ressurs for arbeid med å fremme mangfold nasjonalt og internasjonalt.

Rapporten foreligger så langt kun i engelsk utgave og kan leses på sametinget.no. Den vil snart bli oversatt til nordsamisk.

KILDE: PRM SAMETINGET.NO

Långfredag 2020

Gudstjenst ved korset fast i TV-rutan for sikkerhets skull.

Tyst og stilla i slalombacken. Bara räven har gått över pisten.

En skoter nere på sjön vrålar ut sitt förakt för tystnaden.

Ett skidande par med stockholmsaccent i spåret längs Röstberget.

Ute med hunden vid nionde timmen.

Ordlöst möte på avstånd.

Han fann sig i lidandet, han öppnade inte sin mun.

BO LUNDMARK

Diakoni-hefte med samiske tekster

I et samarbeid mellom ansatte i kommunehelsetjenesten, menigheter og bispedømmekontor i Den norske kirke er det utarbeidet et hefte kalt Tro og

håp. Hftet skal være et redskap og en hjelp både for pårørende og helse- og omsorgsarbeidere til å også ta vare på menneskers åndelige behov. Hftet er

til bruk over hele landet, og har også noen sentrale tekster på nord-, lule- og sørsamisk.

Hftet kan anskaffes fra bispedømmekontorene, og

menighetene kan også få eksemplar til utdeling ved f. eks. institusjoner.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Samiskt kulturpris till Henrik Barruk

Samiska rådet i Svenska kyrkan har beslutat att tilldela 2020 års kulturpris till Henrik Barruk, samisk språkvetare i Vilhelmina.

Med priset vill Samiska rådet uppmärksamma Henrik Barruks särskilda insatser för att revitalisera umesamiskan. Han har gjort det genom att vara med och utveckla den umesamiska ortografin samt genom sitt arbete med en umesamisk ordbok.

Henrik har också främjat samiska intressen och samisk kultur i Svenska kyrkan:

– Pristagaren har bidragit till att utveckla och synliggöra samiskt kyrkoliv och samisk andlighet genom att medverka vid över-

Henrik Barruk.

FOTO: PETER STEGGO

sättningar av svenska psalmer till umesamiska, säger Ingrid Inga, ordförande för Samiska rådet i Svenska kyrkan.

Henrik Barruk bor Vilhelmina och verkar i hela Sábmie. Prisutdelningen brukar ske under kyrkomötets andra session som äger rum i november 2020. Med anledning av coronasituationen diskuteras en alternativ plan för utdelandet.

PRM SAMISKA RÅDET
I SVENSKA KYRKAN

Fakta

Samiska rådets kulturpris

Samiska rådets kulturpris delas ut sedan 1997. Prissumman är på 50 000 kronor. Priset ska gå till insatser som gjorts för att främja samiska intressen i kyrka och samhälle och som synliggjort samisk kultur och identitet.

Gie jih gusnie årroeminie

Sverige

Samiska rådet inom Svenska kyrkan

Kontaktperson: Ingrid Inga, mobil: 070-554 29 99
e-post: ingrid.inga@gmail.com

Svenska kyrkan nationell nivå

Handläggare för samiska frågor: Lisbeth Hotti, Svenska kyrkan
751 70 Uppsala, tel. 018-16 94 91
e-post: lisbeth.hotti@svenskakyrkan.se

Sydsamiskt arbete i Härnösands stift

Akar Holmgren, Stiftsdiakon & Samordnare för flerspråkigt arbete. Härnösands stift, Box 94, 871 22 Härnösand
tel: 0611-254 52, mobil: 076-397 59 35
e-post: akar.holmgren@svenskakyrkan.se

Norge

Samisk kirkeråd Generalsekretær: Risten Turi Aleksandersen,
postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo, tlf 23 08 12 00,
e-post: ra866@kirken.no
Leder: Sara Ellen Anne Eira
Sørsamisk representant i Samisk kirkeråd:
Oddvin Bientie

Saemien åalmegeraerie SÅR/ Samisk menighetsråd i sørsamisk område

www.samiskmenighet.no
epost: samiskmenighet@kirken.no
Leder: Paul Bendikk Jåma, epost: p_jaama@hotmail.com
medlemmer: Lajla Kristine Lifjell, Maajja-Krihke Bransfjell,
Laila Anita Otervik og prest Einar Bondevik.
Sekretær: daglig leder (se nedenfor)

Saemien åalmegen beajjetje áejvie / daglig leder i samisk menighet i sørsamisk område:

Monica Kappfjell, mobil 993 49 477,
Heggvollveien 6, 7882 Nordli
e-post: mk924@kirken.no

Prest i sørsamisk område: Einar Bondevik,
Sørlandsveien 54, 8624 Mo i Rana, mobil 474 53 902
e-post: eb788@kirken.no

Diakoniarbeider i sørsamisk område:
Bertil Jönsson 7898 Limingen, mobil 994 88 827,
e-post: bj439@kirken.no

Trosopplærer: Margrethe Kristin Leine Bientie.
Grendavegen 8, 7370 Brekkebygd
mobil: 412 88 227, e-post: mb789@kirken.no

Texter och bilder till
nummer 3 2020 av Daerpies Dierie
skickas senast 26 augusti 2020 till
dd@samiskmenighet.no

Teologer mot vindindustri

I Norge hadde myndighetene en plan om nasjonal ramme for vindkraft. Den foreslåtte rammen møtte så stor motstand at regjeringen la bort hele planen. Mange ulike grupper har engasjert seg mot måten vindindustrien har utviklet seg.

Blant annet har en gruppe teologer tatt initiativ til et opprop mot vindindustrien. Det pekes

på flere utfordringer, både økonomiske og naturmessige. Konsekvensene vindkraftutbyggingen har for samiske leveområder er også et viktig moment i dette. Gjennom sitt opprop ønsker man å få Den norske kirke til å ta et tydelig standpunkt for ubebygd natur og for samiske leveområder.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Mer information finns på

www.svenskakyrkan.se/harnosandsstift/
(klicka på Flerspråkig kyrka)
www.svenskakyrkan.se
(klicka på Kyrka och samhälle, Flerspråkig kyrka)
www.samiskmenighet.no

Daerpies Dierie

Sørsamisk kirkeblad • Sydsamiskt kyrkblad

Daerpies Dierie utkommer med fyra nummer per år og har stöd från Härnösands stift, Nidaros bispedømmeråd, Sametinget i Norge og Svenska kyrkan.

Adress: Sørlandsveien 54, N-6824 Mo i Rana, Norge
Telefon (mobil): 0047 474 53 902
e-post: dd@samiskmenighet.no

Redaktör, Norge:
Einar Bondevik, adress ovan.
Ansvarig utgivare, Sverige:
Anna Lundgren, Svenska kyrkan, 751 70 Uppsala,
Epost: anna.lundgren@svenskakyrkan.se

Redaktionsråd:
Birgitta Ricklund, Sylvia Sparrock, Lisbeth Hotti,
Kajsa Åslin, Akar Holmgren og Bertil Jönsson.

Prenumeration under 2020: 190 SEK.
Avgiften betalas när faktura kommer.

Adressändring og prenumeration
Kontakt redaktör: dd@samiskmenighet.no
Grafisk form & repro: Berling Media AB.
Tryck: Pressgrannar AB, Linköping, 2020

 NÖÖRJEN GÆRHKOE **Sveerjen gærhkoe**

FOTO: MIKAEL DAMKIER/MOSTPHOTOS

Midtsommartankar I landskapet som Gud gömde

"Ödemarkens beten frodas. Höjderna klär sig i jubel" (Psalt. 65:13).

Naturen står åter klädd i sina sköna, gröna sommarkläder. På ängen lyser blommorna i kapp.

Våra ögon frågar:
*Vem är han som målat Ham-
rafjället
och det minsta gräs
på dagguåt mark*

*Han måste vara den stora konst-
nären
som målar hela Tännaldalen
i glödande färger*

*och sen gör den vitare
än vitaste vitt
men doftande grön på nytt
en sommardag*

Det är bara Gud själv som kan måla så. Han som skapat himmel och jord. Med sol och regn blandar han sina färger:

Samtidigt drabbar oss orons fråga med vinden som går över sommarens ängar: Vad håller på att hända med vår skimrande planet? Vajan med sin nyfödda kalv anar inte faran. Ändå hotas livet till sitt innersta av utsugning och profithunger.

Här kan ingen av oss svära sig fri från ansvar. Vi är också kallade att ge röst åt fjäll, skogar och sjöar. Ja, ömsinheten mot naturen måste bli en del av vår egen självbevarelsedrift. Livets väv är ju vävd utan sömmar!

Vi är själva en del av väven liksom modern och barnet som flyr eller soven som ruvar på hjortronmyr.

Syster och bror! Låt oss lyssna till Ljusnans sång: Efter vinterns stormar, snö och is går vi till Paradis!

BO LUNDMARK

Bijpeletekste

Orre elmie jìh eatneme

Orre elmiem jìh eatnemem vööjnim.
Juktie voestes elmie jìh eatneme eah
lin desnie jìh mearoe ij lij vielie. Aejlies
staarem, orre Jerusalemem vööjnim.
Jupmelen luvhtie, elmeste bööti gaervies
jìh gíltehke goh provrese-niejte jìjtse
provrese-ålmese. Åajvemes tjahkes-
sijjeste reegkes gielem govlim:

"Vuartesjh,

Jupmelen låavth-gåetie almetji luvnie.

Dej luvnie galka årrodh.

Dah leah altese fuelhkie.

Jupmele jìjtje dej luvnie.

Dej Jupmele lea.

Gaajhkh giknjelh dej tjelmijste njaama.

Jaemedede ij vielie leah,

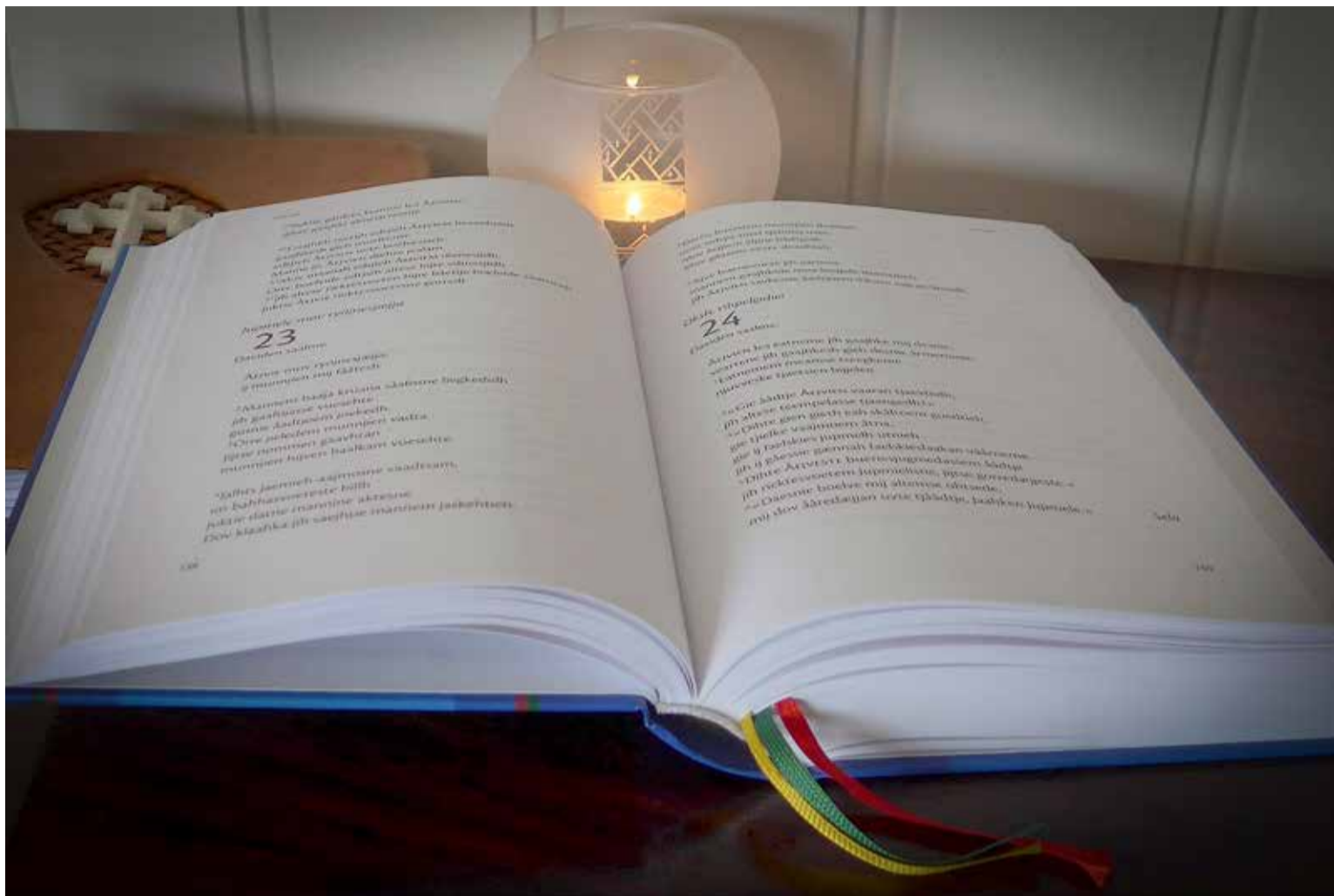
ij naan sårkoe jallh aajverds-vuelie jallh
vaejvie.

Juktie dichte mij lij, dåssjanamme."

Dichte gie åajvemes tjahkes-sijjesne
tjahkan, jeehti: "Gaajhkem orrestem."

Aaj vihth soptsesti: "Tjaelieh daam
maam jehtam juktie dah jaehkemes jìh
saatnan baakoeh." Dan mænngan jeehti:
"Dellie ojhte naemhtie sjidteme. Manne
Alfa jìh Omega, aalkove jìh orrijimmie.
Disse, gie gajhkelávva, gaaltjen jielede
tjaetseste vadtam jovkedh maaksoen
namhtah. Jìh dichte gie vitnie, gaajhkem
eerpie, jìh manne leam dan Jupmele, jìh
dichte mov baernie."

- Jähhan volverimmie/Joh åp 21,1-7
- Jeatjah bijpeleteksth maahtah
daesnie lohkedh: www.bibel.no
- Bijpeletekste jìh "Åssjalommesh"
juakaldahkesne jìh eah sinsitnide jearohks.

Goltelh bijpeleteksth saemien gieline!

Saemien Áálmegen barkijh sijhtieh bijpeleteksth vuesiehtidh. Dellie Saemien Áálmegen barkijh eelkin bijpeleteksth lohkedh. Dan mænngan Saemien Áálmegen barkijh almetjh gihtjin bijpele-boelhkem lohkedh. Gaajhkeh jýtsh telefovn utnieh gosse lohkin. Fierhten aejlegen sjjere vaentjele-tekste. Jis sijhth goltelidh, dellie maahtah bijpeletekstide ohtsedidh: www.kirken.no/samisk -> "Gudstjenester og andakter" jallh Saemien Áálmegen plaeresne Facebooksne. Gaajhkh teksth www.bibel.no'este aaj gáávnesieh.

Mejtie datne aaj sijhth mijjese bijpeletekstem lohkedh?

Tjaelieh amma Saemien Áálmegasse – www.samiskmenighet.no jallh ringkh hearra Einarese (+47) 474 53 902.

Guktie maahtah suetiem heerredidh

Gossh pæhpereláammelijnien sijse
 ...jallh gemjeregæviem nuhtj

Bissh gietide daamtaj jih veelelaakan
 ...jallh gietesprjhtem nuhtj

FHI Helseinstituttet
 Helseinstituttet

Sammendrag Hør bibelen på sørsamisk!

Staben i Saemien Áálmegge har lest inn søndagens bibeltekst og også spurt andre om å lese inn. Disse innlesingene blir lagt

ut til hver søndag, og du kan finne de på kirken.no/samisk eller Saemien Áálmeges facebook-side. Ta kontakt om du har lyst til

å lese inn en tekst for oss!

EINAR SØRLID BONDEVIK